

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

ГРИЩЕНКО НАТАЛІЯ ВЯЧЕСЛАВІВНА

УДК 339:005.572

**ФОРМУВАННЯ ТА СТРУКТУРИЗАЦІЯ
ГЛОБАЛЬНОГО РИНКУ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство
і міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ-2014

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі міжнародної економіки ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
СТОЛЯРЧУК Ярослава Михайлівна,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»
професор кафедри міжнародної економіки

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
САВЕЛЬСВ Євген Васильович,
Тернопільський національний економічний
університет,
завідувач кафедри міжнародної економіки

кандидат економічних наук, доцент
ДУГІНЕЦЬ Ганна Володимирівна,
Київський національний торговельно-
економічний університет,
доцент кафедри міжнародної економіки

Захист дисертації відбудеться «_10_» грудня 2014 року о 10-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.02 у ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-Г, ауд. 601.

Автореферат розіслано «_7_» листопада 2014 року.

В. о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук,
професор

Т.В.Кальченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Фундаментальна трансформація системи глобальних конкурентних відносин на початку третього тисячоліття актуалізувала питання оновлення економічними суб'єктами існуючих підходів до організації виробництва та його структурної модернізації, а також впровадження інноваційних управлінських технологій, здатних забезпечити досягнення ними конкурентного лідерства на різних сегментах світового ринку. Це обумовило становлення і динамічний розвиток консалтингової індустрії, яка в останні десятиліття перетворилась не тільки на потужний сектор глобального підприємництва, де сконцентрована найбільш креативна частина світового людського ресурсу, а й на важливий сегмент сфери послуг ринкової інфраструктури. Ринок консалтингових послуг забезпечує обмін управлінсько-економічними знаннями, високий кумулятивний ефект використання яких сприяє насамперед зростанню міжнародної конкурентоспроможності як окремих суб'єктів господарювання, так і цілих галузей і секторів світового господарства.

Теоретичні основи управлінського консультування та процесів інтелектуалізації виробництва, інституційна структура глобального ринку і специфіка функціонування різних його сегментів, формування глобального конкурентного середовища, механізми диверсифікації методів конкурентної боротьби країн і ТНК, ключові тенденції розвитку світового консалтингового ринку розкрито у працях таких вітчизняних і зарубіжних учених: М. Алвессон, В. Алешнікова, Т. Амбустер, Л. Антонюк, С. Аппелембаум, Е. Бейч, В. Білошапка, П. Блок, Ф. Буон, В. Верба, А. Верр, Л. Грейнер, А. Гросс, В. Давиденко, О. Дуброва, Г. Дугінець, В. Духненко, В. Єфремов, М. Зильберман, Т. Кальченко, С. Канбак, М. Кіппінг, Т. Кларк, С. Козаченко, Б. Корноу, М. Костер, В. Кремень, М. Кубр, Л. Кухлен, Г. Ліппіт, Д. Лук'яненко, Д. Майстр, К. Макхем, О. Марченко, Н. Ніколова, Є. Панченко, А. Поручник, Дж. Пур, Т. Решетняк, Є. Савельєв, А. Старді, Ф. Стилле, Я.Столярчук, Ф. Уїкхем, М. Іванов, А. Посадський, Й. Пригожин, О. Трофімова, М. Федік, Т.Циганкова, Ф. Чернявська, О. Швиданенко та багато інших.

Однак окремі аспекти цієї багатогранної науково-практичної проблеми залишаються недостатньо розкритими. Це стосується насамперед дослідження глобалізаційних тенденцій розвитку світового ринку консалтингових послуг та його диверсифікаційно-видової і суб'єктної структуризації. Недостатньо розроблені питання щодо транснаціоналізації консалтингового ринку та механізмів забезпечення міжнародної конкурентоспроможності консалтингових компаній. Крім того, надзвичайно актуальним на сьогодні є також обґрунтування напрямів і механізмів розвитку консалтингової індустрії в Україні та її інтеграції у глобальний ринок консалтингових послуг. Таким чином, системне дослідження процесів формування і структуризації глобального ринку консалтингових послуг є дуже важливим як у теоретичному, так і в практичному плані, що обумовило вибір теми дисертації, її мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано згідно плану науково-дослідних робіт кафедри міжнародної

економіки ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» в рамках міжкафедральної науково-дослідної теми факультету міжнародної економіки і менеджменту «Стратегії національного розвитку в парадигмі глобальної економічної політики» (номер державної реєстрації 0111U007630). У рамках цієї теми автором особисто підготовлено розділи «Корпоративні механізми структуризації глобального ринку консалтингових послуг» та «Методологічні засади оцінювання міжнародної конкурентоспроможності консалтингових компаній».

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є розкриття теоретичного дискурсу формування світового ринку консалтингових послуг, з'ясування характеру, особливостей та механізмів його структурної диверсифікації в умовах глобалізації, а також обґрунтування стратегічних напрямів розвитку консалтингового ринку України.

Відповідно до мети дослідження в роботі поставлено такі завдання:

- розкрити економічну природу консалтингових послуг та здійснити їх класифікаційну ідентифікацію;
- дослідити генезис та еволюцію світового ринку консалтингових послуг;
- узагальнити методологічні підходи до структуризації світового консалтингового ринку та глобалізаційні імперативи його розвитку;
- з'ясувати характер диверсифікаційно-видової структуризації глобального ринку консалтингових послуг;
- виявити вплив транснаціоналізаційних чинників на структуризацію консалтингового ринку;
- проаналізувати діяльність провідних консалтингових компаній на світовому ринку та розробити методику оцінювання їх конкурентоспроможності;
- оцінити кількісно-якісні параметри консалтингового ринку України та здійснити прогнозування його масштабів;
- обґрунтувати інституційні механізми розвитку консалтингового ринку України в контексті його інтеграції у глобальний ринок.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку світового ринку консалтингових послуг в умовах глобалізації.

Предметом дослідження є умови формування та механізми структуризації глобального ринку консалтингових послуг.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну базу дисертаційного дослідження становлять основні принципи і положення класичного та неокласичного напрямів економічної теорії. Для досягнення мети і розв'язання завдань дисертаційної роботи були використані такі методи наукового дослідження процесів формування та структуризації глобального ринку консалтингових послуг: *діалектичний метод* (при дослідженні природи консалтингового продукту та консалтингових послуг, а також здійсненні їх класифікаційної ідентифікації: п. 1.1); *історико-логічний метод* (при дослідженні генезису й еволюції розвитку світового та вітчизняного ринків консалтингових послуг: пп. 1.2, 3.1); *системно-структурний аналіз* економічних процесів та явищ (при дослідженні процесів структуризації глобального ринку консалтингових послуг: пп. 2.1, 2.2, 3.1); *аналіз та синтез* (при дослідженні процесів транснаціоналізації та трансформації світового ринку консалтингових послуг в умовах глобалізації: пп. 1.2, 2.1, 2.2); *метод порівнянь* (при

оцінюванні масштабів світового та вітчизняного консалтингових ринків, їх географічної, видової та суб'єктної структур; визначенні конкурентних переваг компаній «Великої четвірки»: пп. 2.1, 2.2, 2.3, 3.1); *експертних оцінок та прогнозний* (при прогнозуванні розвитку консалтингового бізнесу в Україні: пп. 3.2, 3.3); *статистичний метод* (під час опрацювання й узагальнення статистичних даних та їх відображення в таблицях і рисунках: пп. 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3).

Інформаційною та статистичною базами роботи є монографічні дослідження вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, матеріали й аналітичні звіти міжнародних організацій, інформаційних агенцій, консалтингових компаній та асоціацій (Kennedy Consulting Research & Advisory, ICMCI, FEACO, PriceWaterhouse Coopers, Deloitte&Touche, EY, KPMG), результати наукових досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України, Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана та ін.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи полягає у з'ясуванні економічної природи консалтингових послуг, розкритті рівнів, форм і механізмів структуризації глобального консалтингового ринку, а також обґрунтуванні стратегічних напрямів розвитку консалтингової індустрії в Україні та її інституційного забезпечення.

Нові наукові положення, одержані особисто автором, які виносяться на захист, полягають у такому:

вперше:

- розкрито системний характер та ідентифіковано ключові механізми глобалізації світового ринку консалтингових послуг з обґрунтуванням *організаційно-регуляторного* (розвиток системи стандартизації якості консалтингових послуг; конвергенція національних законодавств у сфері регулювання ринку професійних послуг; уніфікація процедур сертифікації та кваліфікаційних вимог до консультантів); *фінансово-економічного* (глобальна універсалізація методології консалтингових послуг та матеріальної оснащеності роботи консультантів; стандартизація системи ціноутворення на консалтингові послуги, процедур визначення місця надання послуг та їх оподаткування) та *інституційного* (запровадження внутрішніх кодексів етики і стандартів практики професійних асоціацій, інститутів консультантів та спеціалістів у сфері консалтингової підтримки бізнесу; уніфікація систем відбору і найму персоналу консалтингових компаній та внутрішніх правил їхньої діяльності) компонентів;

удосконалено:

- класифікацію видів консалтингових послуг через доповнення її такими класифікаційними ознаками: форма роботи консультантів (разові консультації, комплексні консультаційні проекти, семінари, дистанційне консультування; експертиза; коучінг; вебінар); характер співробітництва суб'єктів консультування (зовнішнє, внутрішнє і змішане консультування); зміст консалтингових послуг (пошук релевантної інформації, надання консультацій та рекомендацій, допомога у практичній реалізації й імплементації запропонованих заходів); ступінь інноваційності консультативної технології (часткове чи системне вдосконалення бізнес-процесів, розв'язання принципово нових виробничих завдань), що дає змогу представити весь спектр затребуваних глобальним бізнесом консалтингових послуг;

- розкриття процесу інтернаціоналізації світового консалтингового ринку на основі виокремлення чотирьох історичних етапів його розвитку за такими критеріями, як масштаби та структура ринку, рівень транснаціоналізації консалтингової індустрії, ступінь використання інформаційних технологій, рівень диверсифікованості та інноваційності консалтингових послуг, ступінь державного і наднаціонального їх регулювання, рівень інституціоналізації ринку: I етап (кінець XIX ст. – перша половина 1930-х років) – формування національних консалтингових ринків країн-лідерів, превалювання консалтингу у сферах удосконалення технологічних процесів на виробництві; управління людськими ресурсами; управління збутом; планування, координації та контролю діяльності; II етап (друга половина 1930-х – кінець 1960-х років) – інтенсифікація консалтингової індустрії та її інтернаціоналізація з домінуванням консалтингу щодо удосконалення організації виробництва та організаційної структури компаній; управління мотивацією працівників; III етап (1970-ті – кінець 1990-х років) – широка інформатизація консалтингової діяльності з домінуванням послуг у сферах розвитку та лідерства підприємств; реструктуризації компаній та їх стратегічного розвитку; IV етап (початок 2000-х років – дотепер) – глобальний консалтинг з превалюванням широкого спектра інноваційних професійних послуг та впровадженням уніфікованих управлінських технологій у підприємницьку практику;

- обґрунтування формування на рубежі XX–XXI ст. глобальної моделі світового ринку консалтингових послуг та характер його структурних модифікацій. Доведено, що ключовими факторами якісної та кількісної диверсифікації географічної, видової та суб'єктної структур консалтингового ринку є: лібералізація міжнародних економічних відносин; зростаюча транснаціоналізація бізнес-діяльності; загострення глобальної конкуренції; концентрація консалтингово-управлінських інновацій у країнах-лідерах; активізація міжнародних злиттів і поглинань, інформаційна революція;

- механізми оцінювання міжнародної конкурентоспроможності консалтингових компаній «Великої четвірки» на основі адаптації показників матричного методу BCG до специфіки консалтингового ринку та розширення їх переліку за рахунок динамічних показників (відносний темп приросту доходів консалтингової компанії та відносна частка ринку). На цій основі встановлено характер монополістично-корпоративного розподілу глобального консалтингового ринку в розрізі його регіональної структури: у Північній і Південній Америці лідером є компанія «PwC»; у європейському регіоні – «PwC», «Deloitte» та «EY»; в азійському регіоні – компанія «Deloitte»;

набули подальшого розвитку:

- трактування змісту категорії «консалтингові послуги» як особливої суспільної споживчої вартості креативної праці, що задовольняє потреби економічних суб'єктів в управлінських технологіях, виражається у корисному ефекті матеріальної чи нематеріальної форми і надається на комерційній основі на національному чи міжнародному рівнях. Дане визначення, на відміну від існуючих у рамках функціонального, професійно-орієнтованого та інтегрованого підходів, має міждисциплінарний характер і дає найповніше уявлення про багатовимірну природу консалтингових послуг;

- комплексна характеристика ключових тенденцій розвитку глобального ринку консалтингових послуг: посилення його інституціоналізації, транснаціоналізації та технологізації; поглиблення співробітництва консультантів із клієнтами; формування стратегічних альянсів консалтингових компаній; монополізація ринку четвіркою глобальних консалтингових компаній; посилення інтелектуальної капіталізації консалтингових компаній та зростання ролі маркетингового компонента у стратегіях їхньої діяльності та ін.;

- розкриття сутності офшоризації глобальної консалтингової індустрії та її механізмів: внутрішньокорпоративний аутсорсинг бізнес-процесів західних консалтингових компаній-мейджорів у країни з новостворюваними ринками з метою скорочення трансакційних витрат; безпосереднє їх залучення до консалтингового обслуговування фінансово-господарської діяльності підрозділів західних і місцевих ТНК; формування консалтинговими компаніями глобальних професійних мереж. Доведено, що формування новітніх центрів світової консалтингової індустрії в країнах із новостворюваними ринками в найближчі десятиріччя певною мірою модернізує центр-периферійну модель глобального консалтингового ринку, який за всіма об'єктивними показниками буде трансформуватись у поліцентричну модель;

- системна оцінка рівня розвитку консалтингового ринку України у форматі моніторингових показників щодо частки консалтингових послуг у ВВП, темпів приросту продажу консалтингових послуг, співвідношення вітчизняних і зарубіжних консалтингових компаній, фінансових результатів їхньої діяльності, на основі чого встановлено найбільше відставання вітчизняного консалтингового ринку за його місткістю і структурою послуг. Обґрунтовано інституційні заходи щодо розвитку вітчизняної консалтингової індустрії у напрямках: стандартизації з підвищенням професійного рівня вітчизняних консультантів, насамперед за напрямками оціночної діяльності, аудиту та бухгалтерського обліку; формування системи університетської професійної освіти з підготовки консультантів; заснування вітчизняної професійної асоціації консультантів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні теоретичні положення, висновки та рекомендації, сформульовані автором у дисертації, можуть служити методологічною базою для розроблення ефективних механізмів розвитку ринку консалтингових послуг в Україні. Наукові розробки, висновки і практичні рекомендації автора були використані: Всеукраїнською асоціацією консультантів з управління (ІМС-Ukraine) при підготовці міжнародних проектів співробітництва асоціації з міжнародними професійними об'єднаннями (довідка про впровадження № 3 від 15.01.2014 р.); ТОВ «Ернст енд Янг» при формуванні плану стратегічного розвитку компанії на 2014–2015 рр. (довідка про впровадження № 3879 від 18.11.2013 р.); аудиторсько-консалтинговою фірмою ТОВ «Фінком-аудит» при розробленні цінової політики компанії щодо формування тарифів на аудиторські та консалтингові послуги (довідка про впровадження № 58 від 26.12.2013 р.); ТОВ «Рехау» при розробленні плану вдосконалення бізнес-процесів та підвищення кваліфікації персоналу компанії із залученням зовнішніх консультантів (довідка про впровадження № 189/2712 від 27 грудня 2013 р.); ТОВ «Аудиторська фірма «Консультант» при проведенні маркетингових досліджень вітчизняного ринку консалтингових послуг (довідка про впровадження № 55 від 03.03.2014 р.); аутсорсинговою фірмою «СОВА» при проведенні пілотажних

(пошукових) та аналітичних маркетингових досліджень та складанні ринкових оглядів (довідка про впровадження № 04/1 від 10.02.2014 р). Матеріали і результати дисертаційної роботи використовуються також у навчальному процесі при викладанні дисциплін «Міжнародний менеджмент», «Міжнародні стратегії економічного розвитку», «Глобальна економіка», «Міжнародні організації», «Європейський бізнес», «Управління міжнародною конкурентоспроможністю», «Глобальне конкурентне лідерство» у ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (довідка про впровадження від 21.01.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, які викладено в дисертаційному дослідженні та виносяться на захист, одержані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи доповідалися та обговорювалися на дев'яти міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: міжнародній науково-практичній конференції «Глобальні процеси: економічний та соціологічний виміри» (міста Сімферополь–Ялта, 9–10 грудня 2011 р.); XXII міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Розвиток України в ХХІ столітті: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми» (м. Тернопіль, 30 березня 2012 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Модернізація стратегій економічного розвитку в умовах глобальної нестабільності» (м. Київ, 22–23 листопада 2012 р.); міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Економіка й управління: виклики та перспективи» (м. Дніпропетровськ, 4–5 лютого 2013 р.), II міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції міжнародних відносин: політика, економіка, право» (м. Львів, 11–12 квітня 2013 р.); міжнародному науково-практичному конгресі «Экономическое развитие стран Евросоюза и стран СНГ в условиях глобализации» (м. Берн, Швейцарія, 31 травня 2013 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Business and Innovations in Business activities VIII» (Presove, Slovakia, 2013); міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми і перспективи розвитку економіки України» (м. Луцьк, 12 листопада 2013 р.); II міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Формування стратегії науково-технічного, екологічного і соціально-економічного розвитку суспільства» (м. Тернопіль, 5–6 грудня 2013 р.).

Публікації. Основні положення і наукові результати дослідження опубліковано дисертантом самостійно в 19 наукових працях загальним обсягом 6,8 д. а., з них: 5 – у наукових фахових виданнях України, 2 – в іноземних виданнях, 2 – у науковому фаховому виданні України, зареєстрованому в наукометричних міжнародних базах даних, 10 – в інших виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 201 сторінку комп'ютерного тексту. У тексті дисертації розміщено 68 рисунків на 29 сторінках, 31 таблицю на 18 сторінках та 32 додатки на 24 сторінках. Список використаних джерел налічує 198 найменувань на 19 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи; сформульовано її мету, завдання, об'єкт і предмет; визначено методологічну основу і методи дослідження; розкрито зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами;

обґрунтовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано інформацію про апробацію та публікації результатів дослідження.

У розділі 1 «Теоретичний дискурс формування світового ринку консалтингових послуг» обґрунтовано креативну природу консалтингових послуг, здійснено їх класифікаційну ідентифікацію, досліджено генезис та еволюцію світового ринку консалтингових послуг, а також розкрито методологічні підходи до його структуризації.

Відправним пунктом авторського дослідження процесів формування і структуризації світового консалтингового ринку стало розкриття економічного змісту категорії «консалтингові послуги». Узагальнивши існуючі на сьогодні підходи вітчизняних та зарубіжних науковців, а також експертів міжнародних організацій, дослідницьких агенцій та консалтингових асоціацій (СОТ, ФЕАКО, Американської Асоціації консультантів з економіки і менеджменту, Інституту менеджмент-консультантів) до трактування сутності даної категорії, дисертант виявив багатоваріантність визначення її змісту в рамках функціонального, професійно-орієнтованого та інтегрованого підходів. Це спонукало автора конкретизувати зміст даного поняття, який дає найбільш повне уявлення про багатовимірну природу консалтингових послуг як особливої суспільної споживчої вартості креативної праці, що задовольняє потреби економічних суб'єктів в управлінських технологіях, виражається в корисному ефекті матеріальної чи нематеріальної форми і надається на комерційній основі на національному чи наднаціональному рівнях. У дисертації розкривається специфіка консалтингових послуг, яка полягає в їх відносно низькій капіталізації, високій дохідності, високій трудомісткості, практичній відсутності бар'єрів входження на ринок тощо.

З погляду предметного та методологічного підходів у дисертації узагальнено існуючі на сьогодні класифікації консалтингових послуг, показано їх спільні риси та відмінності. На думку автора, традиційні класифікаційні ознаки, які сьогодні використовуються науковцями та міжнародними організаціями і пов'язані з характером та організацією власне консалтингових послуг, не повною мірою враховують їх зростаючу диверсифікацію в умовах постіндустріального розвитку глобальної економіки. У роботі запропоновано доповнити класифікацію консалтингових послуг за рахунок введення таких нових класифікаційних ознак: форма роботи консультантів; характер співробітництва між суб'єктами консультування; зміст консалтингових послуг; ступінь інноваційності консультативної технології.

Товарним втіленням консалтингових послуг є консалтингові продукти, які мають креативну природу, продукуються в інтелектуально місткому виробництві за зростаючого впливу інноваційних факторів, мають споживчу вартість нематеріального характеру і в процесі ринкового обміну набувають форми інвестиційних проектів, інформаційних продуктів, аудиторсько-фінансової звітності, бізнес-планів, програмного забезпечення, бухгалтерського супроводження тощо. У дисертації дається комплексна характеристика консалтингових продуктів та здійснюється їх авторська класифікація за такими ознаками: форма продуктів; ступінь їх унікальності; характер відчуження; тривалість життєвого циклу; оцінка економічного ефекту; складність консалтингових процедур.

Дослідження еволюції розвитку світового консалтингового ринку дали змогу автору виокремити основні її етапи за такими визначальними критеріями, як масштаби та структура ринку, рівень транснаціоналізації консалтингової індустрії, ступінь використання інформаційних технологій у консалтинговому бізнесі, рівень диверсифікованості та інноваційності консалтингових послуг, ступінь державного і наднаціонального регулювання сфери консалтингових послуг, рівень інституціоналізації ринку: I етап (кінець XIX ст. – перша половина 1930-х років); II етап (друга половина 1930-х – кінець 1960-х років); III етап (1970-ті – кінець 1990-х років); IV етап (початок 2000-х років – дотепер).

З-поміж факторів, які обумовили динамічну інтернаціоналізацію національних консалтингових ринків провідних країн світу, автор виокремлює найголовніші: дерегулювання світової економіки, транснаціоналізація бізнес-діяльності, концентрація консалтингово-управлінських інновацій у країнах-лідерах, активізація транснаціональних злиттів і поглинань, прискорення зміни поколінь інформаційних технологій, зростання електронного бізнесу та ін. У роботі комплексно охарактеризовано ключові глобалізаційні тенденції розвитку світового консалтингового ринку: посилення його інституціоналізації, транснаціоналізації та технологізації; поглиблення співробітництва консультантів із клієнтами; формування стратегічних альянсів між консалтинговими компаніями; монополізація ринку; посилення інтелектуальної капіталізації консалтингових компаній та зростання ролі маркетингового компонента у стратегіях їхньої діяльності.

У дисертації аргументовано, що глобалізація консалтингового ринку здійснюється нині через складний механізм, який включає такі структурні компоненти: організаційно-регуляторний (розвиток системи стандартизації якості консалтингових послуг; застосування стандартів Європейського фонду управління якістю консалтингу; конвергенція національних законодавств у сфері регулювання ринку професійних послуг; уніфікація сертифікації та кваліфікаційних вимог до консультантів, а також правил їх найму відповідно до стандартів урядових і міжурядових організацій – ЄС, ЄБРР, Група Світового банку та ін.); фінансово-економічний (глобальна універсалізація методології консалтингових послуг та матеріальної оснащеності роботи консультантів; стандартизація системи ціноутворення на консалтингові послуги, процедур визначення місця надання послуг та їх оподаткування тощо) та інституційний (запровадження внутрішніх кодексів етики і стандартів практики професійних асоціацій, інститутів консультантів та спеціалістів у сфері консалтингової підтримки бізнесу; уніфікація систем відбору і найму персоналу консалтингових компаній та внутрішніх правил їхньої діяльності тощо). Таким чином, синергійна дія вказаних механізмів, на думку автора, забезпечила формування на початку XXI ст. глобальної моделі світового ринку консалтингових послуг із достатньо оптимістичними прогнозами щодо його динамічного розвитку відповідно до нарощування креативного сегмента глобальної економіки.

У розділі 2 «Структурна диверсифікація глобального ринку консалтингових послуг» розкрито напрями диверсифікаційно-видової, суб'єктної та географічної структуризації глобального ринку консалтингових послуг, проаналізовано вплив транснаціоналізаційних чинників на динамічні зміни його

структури, а також досліджено механізми оцінювання міжнародної конкурентоспроможності консалтингових компаній.

Дисертант відзначає, що світовий ринок консалтингових послуг, як невід’ємний сегмент глобального ринку, розвивається сьогодні динамічними темпами і набув значних масштабів. Це підтверджується даними міжнародної дослідницької агенції «Kennedy Consulting Research & Advisory», згідно з якими у 2013 р. обсяги глобального консалтингового ринку становили близько 222 млрд дол. США, а до 2015 р., за прогнозними оцінками, досягнуть майже 250 млрд за щорічного приросту продажу на рівні 10–20 %. За даними агентства «Plunkett Research», сукупні доходи глобальної консалтингової індустрії протягом 1957–2014 рр. зросли більш ніж у 400 разів – з 1 млрд до 430 млрд дол. США, а загальна кількість консультантів у світі, які репрезентують креативний клас глобальної економіки, становить нині близько 2 млн осіб.

На основі комплексного аналізу ключових покраїнових показників щодо масштабів та структури консалтингового ринку (загальний оборот ринку та темпи його зростання, частка консалтингового бізнесу у ВВП країн, частка країн у глобальному консалтинговому ринку, сукупні доходи консалтингових компаній та чисельність їх персоналу, оборот на одного співробітника, вартісні обсяги експорту консалтингових послуг та ін.) дисертант відзначає, що поряд із високими темпами розвитку глобального ринку консалтингових послуг в останнє десятиліття він характеризується формуванням своєрідного його ядра (табл. 1).

Таблиця 1

Ключові показники розвитку консалтингових ринків окремих країн у 2012 р.

Країна	Загальний оборот консалтингового ринку, млрд євро	Частка обороту консалтингового ринку у ВВП, %	Чисельність персоналу консалтингових компаній, тис. осіб	Оборот на одного працівника, тис. євро
Німеччина	29,8	1,15	112,0	264,2
Велика Британія	20,0	1,14	34,2	584,8
Іспанія	9,9	0,94	128,0	78,1
Франція	8,6	0,43	49,0	175,5
Швеція	3,5	0,90	17,0	205,9
Нідерланди	3,3	0,55	20,0	165,0
Італія	3,2	0,20	33,3	95,8
Данія	1,8	0,75	13,5	132,4
Австрія	3,1	1,04	13,9	225,1
Португалія	1,2	0,72	16,0	76,7
Бельгія	1,3	0,35	8,0	162,5
Фінляндія	1,3	0,69	15,7	83,1
Швейцарія	1,2	0,24	4,5	254,3
Норвегія	0,8	0,21	4,0	187,5

Джерело: Survey of the European Management Consultancy 2011/2012. – FEACO, December 2012. – [Electronic Resource]. – Available from : <http://www.feaco.org/sites/default/files/sitepagefiles>

Провідні позиції на ньому цілком природно посідають країни з розвинутою креативною індустрією (країни Північної Америки, Європи та Японія), на які в сукупності припадає нині майже 85 % обсягу продажу глобальної консалтингової індустрії. У цих державах сконцентровано нині близько 80 % світового обсягу управлінського консультування, бізнес-консалтингу та ІТ-консультування, тож саме вони формують основні пропорції та тренди розвитку глобального консалтингового ринку. Беззаперечне ж лідерство на глобальному консалтинговому ринку упродовж

багатьох десятиліть упевнено утримують Сполучені Штати Америки, які перетворили свою консалтингову індустрію на найуспішніший бізнес-проект, зокрема, за показниками доходів від управлінського, наукового та технологічного консалтингу (180,0 млрд дол. США у 2013 р.), доходів аудиторської галузі (136,5 млрд) та екологічного консалтингу (10,6 млрд), а також чисельності зайнятих у сфері обліку й аудиту (1216,0 тис. осіб). Крім того, американські консалтингові компанії характеризуються найвищим рівнем транснаціоналізації діяльності, найбільші з них мають свої філії в багатьох країнах, понад 50 % загальної зайнятості становить зайнятість працівників, працюючих за кордоном, і близько 48 % сукупних доходів консалтингової індустрії отримано за межами США.

Дисертант відзначає, що за стабільного домінування попиту на консалтингові послуги в країнах світової тріади прикметною ознакою географічної структуризації глобального консалтингового ринку в останнє десятиліття стало формування новітніх центрів консалтингової індустрії в країнах з новостворюваними ринками: на Тайвані, у Сінгапурі, Індії, Малайзії, Індонезії, Китаї, Мексиці, Бразилії та ін. Так, згідно з прогнозними даними агентства «Plunkett Research» сукупні доходи Індії від аутсорсингу та консалтингового бізнесу у 2014 р. становитимуть 86,4 млрд дол. США за прогнозного зростання до 2020 р. до рівня 225 млрд. У роботі акцентується увага на ключових механізмах офшоризації глобальної консалтингової індустрії, а саме: внутрішньокорпоративному аутсорсингу бізнес-процесів західних консалтингових компаній-мейджорів у країни з новостворюваними ринками з метою скорочення трансакційних витрат, безпосередньому їх залученні до консалтингового обслуговування фінансово-господарської діяльності підрозділів західних і місцевих ТНК, а також на формуванні ними глобальних професійних мереж.

У дисертації аргументується, що основною рушійною силою диверсифікаційно-видової структуризації глобального консалтингового ринку є зростання попиту суб'єктів господарювання на сучасні інноваційні інструменти і технології управління компаніями. Це проявляється у стрімкому зростанні попиту на бізнес-консалтинг, стратегічний, екологічний, соціальний та державний консалтинг, реінжиніринг бізнес-процесів і послуг з організації бізнесу, консалтинг у сфері розвитку систем управління, державно-приватного партнерства, а також оборонних і аерокосмічних проектів. Зокрема, у видовій структурі європейського консалтингового ринку у 2012 р. частка бізнес-консалтингу становила 52,0 %, ІТ-консалтингу – 19,1 %, консалтингу у сфері розвитку та інтеграції – 10,0 %, аутсорсингу – 9,0 %.

На основі економетричного моделювання на прикладі європейських країн досліджено залежність між рівнем економічного розвитку країни, що виражається таким показником, як «ВВП на одну особу», та низкою показників розвитку консалтингового ринку. Доведено, що темпи зростання консалтингової активності країни (X_1) та зміна структури консалтингового ринку (X_2) безпосередньо впливають на зміну ВВП на одну особу країни (Y) (табл. 2).

Аналіз даних моделей свідчить про їх статистичну достовірність та високу щільність кореляційного зв'язку між обраними показниками. Коефіцієнт кореляції (R_1) для першого фактору (X_1) становить 0,7976, а коефіцієнт детермінації (D_1) – 0,6362, який свідчить, що зміна рівня ВВП країни на одну особу на 63,62 % зумовлена зміною фактору «частка доходів консалтингового ринку у ВВП країни». Коефіцієнт кореляції (R_2) для другого фактора (X_2) дорівнює 0,8003, а коефіцієнт

детермінації (D_2) – 0,6406, що свідчить про те, що зміна рівня ВВП на одну особу для країн Європи на 64,06 % визначається зміною структури консалтингового ринку.

Таблиця 2

Кореляційно-регресійні моделі взаємозв'язку показника ВВП на одну особу та основних показників розвитку консалтингового ринку*

Фактор впливу	Кореляційно-регресійна модель	Коефіцієнт кореляції (R)	Коефіцієнт детермінації (D)
1. Частка доходів консалтингових компаній у ВВП країни (X_1)	$Y = 3656,5 + 50494 X_1$	0,7976	0,6362
2. Частка управлінського консалтингу в загальній структурі консалтингових послуг країни (X_2)	$Y = -8537 + 893,59 X_2$	0,8003	0,6406

*Розроблено автором на прикладі європейських країн

У дисертації значна увага приділена аналізу діяльності основних суб'єктів глобального консалтингового ринку, який підтвердив тенденцію щодо посилення його транснаціоналізації та концентрації. Так, 50 найбільших консалтингових компаній обслуговують понад 65 % потреб світового консалтингового ринку, 200 середніх фірм – 25 %, а 1550 компаній – близько 10 %. Сукупні доходи Топ-10 консалтингових компаній світу становили у 2013 р. 62,8 млрд дол. США, близько 50 % їх виручки отримано за межами країн базування штаб-квартир (табл. 3).

Таблиця 3

ТОП-10 консалтингових компаній світу у 2013 р.

Рейтинг 2013 р.	Консалтингова компанія	Доходи компанії, млн дол. США	Ринкова частка, %	Зростання доходів порівняно з 2012 р., %	
				млн дол. США	%
1	Deloitte	14895	12,5	920	6,6
2	PwC	11700	9,8	892	8,1
3	EY	11235	9,4	1236	12,4
4	KPMG International	10323	8,7	716	7,5
5	IBM	3902	3,3	-80	-2,0
6	Accenture	3504	2,9	55	1,6
7	McKinsey&Co.	2214	1,9	118	5,6
8	Booz Allen Hamilton	2113	1,8	44	2,1
9	CSC	1509	1,3	-195	-11,4
10	Samsung SDS	1445	1,2	251	21,0
Усього за ТОП-10		62840	52,7	3937	6,7
Інші консалтингові компанії		56436	47,3	1236	2,2

Джерело: Market Share Analysis: Consulting Services, Worldwide, 2013.– ID: G00259709. – Gartner, 8 May 2014. – [Electronic Resource]. – Available from: <http://www.gartner.com/technology/reprints.do?id=1-1XCWAT3&ct=140714&st>

При цьому провідні позиції на глобальному консалтинговому ринку посідають компанії «Великої четвірки», котрі, маючи широку спеціалізацію та активно реалізуючи стратегію географічної експансії, концентрують свою діяльність на обслуговуванні ТНК та реалізації великих консультативних проектів державного і міжнародного рівнів. Водночас малі і середні консалтингові фірми є переважно вузькоспеціалізованими і обслуговують потреби національних і регіональних фірм.

На основі матричного аналізу розроблено авторську методику оцінювання конкурентоспроможності консалтингових компаній. В основі побудови матриці покладено комбінування таких показників, як відносний темп приросту доходів консалтингової компанії та її частка на ринку. На основі такої методики оцінено конкурентні позиції компаній «Великої четвірки» на Американському, Європейському, Азійському і Тихоокеанському сегментах глобального ринку консалтингових послуг (рис. 1).

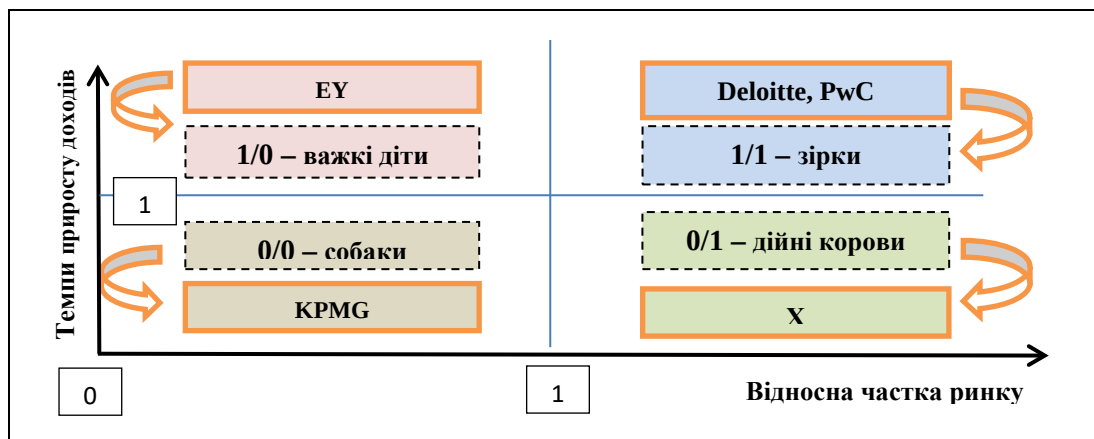

Рис. 1. Матриця конкурентоспроможності компаній «Великої четвірки» на глобальному ринку консалтингових послуг

Джерело: побудовано автором.

Результати проведених досліджень дозволили зробити висновок, що нині на глобальному ринку консалтингових послуг найвищі конкурентні позиції утримують компанії «Deloitte» і «PwC». При цьому безперечним лідером у Північній і Південній Америці є компанія «PwC»; у Європейському регіоні (Європа, Близький Схід і Африка) за часткою ринку лідирує компанія «PwC», а за темпами зростання доходів консалтингової індустрії – «Deloitte» та «EY». В Азійському регіоні найсильніші конкурентні позиції посідає компанія «Deloitte», що є відображенням монополістично-корпоративного розподілу глобального консалтингового ринку. Підсумовуючи, дисертант стверджує, що таке різномірне представництво операторів глобального консалтингового ринку формує своєрідне уніфіковане «управлінсько-технологічне поле» для господарсько-фінансової діяльності економічних суб'єктів будь-якої країни світу.

У розділі 3 «Організаційно-економічний механізм розвитку ринку консалтингових послуг в Україні» комплексно проаналізовано кількісно-якісні параметри розвитку консалтингового ринку України, розроблено економетричні моделі, що характеризують вплив основних факторів на його масштаби та структуру, а також обґрунтовано інституційні інструменти розвитку вітчизняного консалтингового бізнесу.

У дисертації відзначається, що еволюція консалтингового ринку України охоплює більш як двадцятирічний період і включає чотири етапи: I етап (1990–1995 рр.) – період входження на український ринок зарубіжних консалтингових компаній; II етап (1996–2000 рр.) – формування національного консалтингового бізнесу; III етап (2000–2005 рр.) – динамічне зростання вітчизняної консалтингової галузі; IV етап (2006 р. – дотепер) – інтеграція вітчизняної консалтингової індустрії у глобальний ринок. Дисертант комплексно охарактеризував кожен етап з погляду місткості вітчизняного консалтингового ринку, співвідношення зарубіжних і вітчизняних його операторів, рівня конкуренції на ринку, превалюючих видів консалтингових послуг, а також визначальних принципів функціонування консалтингової індустрії.

Проведений у роботі поглиблений аналіз масштабів та структури консалтингового ринку України (у розрізі моніторингових показників щодо частки консалтингових послуг у ВВП, темпів приросту продажу консалтингових послуг, фінансових результатів діяльності консалтингових компаній та ін.) дав змогу автору

зробити висновок про його основні параметри та тенденції розвитку. На сьогодні в нашій державі функціонує понад 500 вітчизняних та зарубіжних компаній, які задовольняють попит на консультаційні послуги як українських компаній, так і підрозділів іноземних ТНК. При цьому спостерігається різнорівнева їх спеціалізація: якщо зарубіжні консалтингові компанії є найбільш диверсифікованими і можуть надавати широкий спектр консалтингових послуг, то вітчизняні є переважно вузькоспеціалізованими і спеціалізуються в основному на юридичних послугах і послугах у сфері інформаційних технологій. Автор концентрує увагу на основних конкурентних перевагах вітчизняних консалтингових компаній порівняно з іноземними, до яких відносить: більш глибоке знання специфіки українського ринку; практична спрямованість консалтингу; більша гнучкість у взаємовідносинах із клієнтами; помірні ціни.

Дослідження тенденцій розвитку вітчизняного консалтингового ринку свідчить про взаємообумовленість і залежність темпів економічного зростання країни і національного ринку консультування. У роботі досліджено динамічні зміни обсягу та структури консалтингового ринку України. Автором розроблено економіко-математичну модель на основі кореляційно-регресійного аналізу, у яку на основі покрокового відбору увійшли такі фактори: X_2 – ВВП на одну особу; X_3 – прямі інвестиції в Україну; X_8 – кількість суб'єктів господарювання; X_9 – кількість випускників ВНЗ III–IV рівнів акредитації; X_{13} – обсяг наукових праць, здійснених власними силами. Перевірка достовірності моделі за стандартними критеріями дали змогу побудувати таку п'ятифакторну модель залежності обсягів консалтингового ринку (Y) від зазначених макроекономічних чинників:

$$Y = -2688,91 + 0,53 X_2 + 0,1869 X_3 + 0,5350 X_8 + 6,9896 X_9 + 1,2491 X_{13}.$$

Множинний коефіцієнт кореляції R дорівнює 0,9822, що свідчить про достатньо щільний взаємозв'язок обсягів консалтингового ринку з факторами, що відібрані до кореляційної моделі, та її високу апроксимувальну здатність. Він статистично достовірний за критерієм Фішера $F_{\text{факт}} = 60,28025 > F_{\text{табл}} = 1,28\text{E-}07$ при $k_1 = 5$, $k_2 = 17$. Коефіцієнт детермінації $D = 0,9647$ і дає підстави стверджувати, що зміна обсягу консалтингового ринку країни на 96,48 % зумовлена впливом включених в модель факторів. Кількісний аналіз β -коефіцієнтів рівняння регресії у стандартизованому вигляді дав змогу визначити значущість та ступінь впливу кожного з факторів на обсяг консалтингового ринку, які проранжовано у такий спосіб: 1. прямі інвестиції в Україну; 2. ВВП на одну особу; 3. обсяг наукових праць, виконаних власними силами підприємств; 4. кількість випускників ВНЗ III–IV рівнів акредитації; 5. кількість суб'єктів господарювання.

З-поміж факторів, які суттєво гальмують розвиток вітчизняної консалтингової індустрії, виокремлено найголовніші: відсутність ефективної нормативно-правової бази регулювання консалтингової діяльності та вітчизняного класифікатора консалтингових послуг; недостатня поінформованість керівництва компаній про можливості зовнішнього консультування; брак достовірної інформації щодо кількості операторів ринку, видів консалтингових продуктів, їх споживчих характеристик, вартості консультативних послуг, а також обсягів та результативності діяльності вітчизняних консалтингових компаній; низький внутрішній платоспроможний попит на консалтингові послуги; відсутність підприємницької

культури роботи вітчизняних бізнес-структур з незалежними експертами, їх недовіра до зовнішніх консультантів та неспроможність оцінити економічний ефект від консультування; відсутність гарантій результативності консалтингових послуг та ін.

Завершальна частина розділу присвячена обґрунтуванню системи інституційних заходів щодо розвитку вітчизняної консалтингової індустрії у контексті підвищення її конкурентоспроможності. У досягненні цієї стратегічної мети основними, на думку автора, мають стати такі заходи: стандартизація та підвищення професійного рівня вітчизняних консультантів, насамперед за напрямками оціночної діяльності, аудиту та бухгалтерського обліку, які ґрунтуються на міжнародних стандартах; створення вітчизняної професійної асоціації консультантів, функціями якої буде контроль за якістю консалтингових послуг, захист ринку від непрофесіоналів; формування системи університетської професійної освіти з підготовки консультантів та ін. Особлива увага концентрується на питанні запровадження стандартів консалтингової діяльності в Україні, які мають включати певні правила та норми здійснення консалтингової діяльності, визначати відповідальність сторін, що забезпечить зниження ризиків співпраці підприємницьких структур із консалтинговими фірмами, а також сприятиме зростанню професійного рівня консультантів.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо визначення природи консалтингових послуг, розкриття механізмів структуризації світового консалтингового ринку в умовах глобалізації та обґрунтування стратегічних напрямів розвитку консалтингової індустрії в Україні. Це дало автору змогу сформулювати ряд висновків теоретичного та практичного значення:

1. Фундаментальні трансформації глобальної економічної системи, що базуються на постіндустріальній парадигмі, справляють безпрецедентний вплив на динаміку і векторну спрямованість світогосподарського розвитку насамперед на основі модернізації технологічної основи ринкової системи, поглиблення транснаціоналізації національних економік та глибоких якісних змін форм організації виробництва. Диверсифікація механізмів конкурентної боротьби на світових ринках обумовлює нагальну необхідність імплементації підприємницькими структурами сучасних технологій і методів менеджменту організацій з метою як розв'язання завдань стратегічного, тактичного й операційного рівнів, так і підвищення конкурентних позицій на різних сегментах глобального ринку.

2. Специфіка консалтингової діяльності детермінує характерні риси консалтингових послуг, які полягають у їх відносно низькій капіталізації, високій дохідності, підготовці фахівців у процесі роботи та внутрішньофірмового навчання, високій трудомісткості та технологічній комплексності, практичній відсутності бар'єрів входження на ринок та ін. Сучасна система консалтингових послуг є доволі диверсифікованою і охоплює широкий спектр консалтингового обслуговування управлінської, економічної, фінансової, інвестиційної та інформаційної діяльності підприємств і державних структур щодо організації стратегічного планування, оптимізації діяльності, скорочення витрат, прогнозування ринків збуту тощо.

3. Матеріальною основою інтернаціоналізації процесу використання управлінсько-економічних знань є світовий ринок консалтингових послуг, який в

епохи глобалізації дедалі більшою мірою набуває структурованого та інституціоналізованого характеру. З-поміж факторів, які обумовлюють високу динаміку його розвитку, ключовими є дерегулювання світової економіки, транснаціоналізація бізнес-діяльності, концентрація консалтингово-управлінських інновацій у країнах-лідерах, вузькість їх консалтингових ринків, активізація транснаціональних злиттів і поглинань, прискорення зміни поколінь інформаційних технологій, зростання електронного бізнесу та ін.

4. Розвиток і структуризація глобального ринку консалтингових послуг відбуваються нині доволі асиметрично як з погляду його територіально-географічної, так і об'єктно-суб'єктної структури. Провідні позиції на ньому посідають країни-лідери світового господарства, які, володіючи найпотужнішою креативною індустрією, перетворились нині на ключових продуцентів та споживачів консалтингових послуг, а також визначають основні тренди його розвитку. Водночас прискорення процесів транснаціоналізації глобального підприємництва стає причиною активізації офшоризації консалтингової індустрії та формування новітніх її центрів у країнах із новостворюваними ринками.

5. Головними суб'єктами глобального ринку консалтингових послуг є найбільші консалтингові компанії, котрі сконцентрували у своїх підрозділах найконкурентніший людський ресурс, активно реалізують стратегії глобальної експансії та зосереджують свою діяльність на обслуговуванні ТНК і реалізації великих консультативних проєктів державного і міжнародного рівнів. Їх головними конкурентними перевагами є надання широкого спектра консалтингових послуг у сфері корпоративної стратегії і стратегічного планування, маркетингу й управління виробничими процесами; а також володіння колосальним досвідом і розвинутими системами нагромадження знань та інформації, що робить їх головними генераторами найновіших досягнень прогресу у сфері економіки й управління. Водночас малі і середні консалтингові фірми є переважно вузькоспеціалізованими і обслуговують здебільшого консалтингові потреби національних і регіональних фірм.

6. Консалтинговий ринок України за своїми кількісними і якісними параметрами суттєво поступається провідним країнам світу. Первинно його становлення і розвиток були пов'язані здебільшого з розгортанням масової приватизації, створенням інституціональної структури ринку і постприватизаційною реструктуризацією вітчизняних підприємств. Основу нинішнього попиту на консалтингові послуги в Україні формують великі національні промислові компанії та банки, а також підрозділи зарубіжних ТНК, що мають постійну потребу у кваліфікованих консультантах, здатних забезпечити високу якість ведення бізнесу.

7. Розбудова в Україні висококонкурентної консалтингової індустрії можлива лише за умов системної й ефективної транснаціоналізації вітчизняної економіки. Першочерговими кроками в цьому напрямі мають бути інституційні заходи: стандартизація та підвищення професійного рівня вітчизняних консультантів, насамперед за напрямками оціночної діяльності, аудиту та бухгалтерського обліку, відповідно до міжнародних стандартів; заснування вітчизняної професійної асоціації консультантів; формування системи університетської професійної освіти з підготовки консультантів; запровадження стандартів консалтингової діяльності в Україні та ін.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Вергуненко Н. В. (Грищенко Н. В.) Аналітична характеристика діяльності суб'єктів глобального ринку консалтингових послуг» / Н. В. Вергуненко (Н. В. Грищенко) // Економіка і підприємництво: зб. наук. пр. КНЕУ. – 2012. – № 29. – С. 63–73 (0,5 д. а.).

2. Вергуненко Н. В. (Грищенко Н. В.) Генезис та еволюція світового ринку консалтингових послуг / Н. В. Вергуненко (Н. В. Грищенко) // Формування ринкової економіки : міжвідомч. наук. зб. – 2013. – № 29. – С. 273–282 (0,5 д. а.).

3. Вергуненко Н. В. (Грищенко Н. В.) Масштаби та динаміка розвитку українського ринку управлінського консультування / Н. В. Вергуненко (Н. В. Грищенко) // Збірник наук. праць Черкаського державного технічного університету. – 2013. – Вип. 34, ч. 2, т.1. – С.148–154 (Серія: Економ. науки) (0,5 д. а.).

4. Вергуненко Н. В. (Грищенко Н. В.) Трансформація світового ринку консалтингових послуг / Н. В. Вергуненко (Н. В. Грищенко) // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету : зб. наук. пр. – 2013. – № 4 (90). – С. 15–24 (0,5 д. а.).

5. Вергуненко Н. В. (Грищенко Н. В.) Методичні та практичні аспекти аналітичного оцінювання конкурентоспроможності діяльності компаній «Великої Четвірки» на ринку управлінського консультування / Н. В. Вергуненко (Н. В. Грищенко) // Економіка і держава. – 2014. – № 4. – С. 65–69 (0,5 д. а.).

У наукових фахових виданнях іноземних держав:

6. Вергуненко Н. В. (Грищенко Н. В.) Основные бизнес-модели компаний на глобальном рынке консалтинговых услуг / Н. В. Вергуненко (Н. В. Грищенко) // Менеджмент и бизнес-администрирование. – 2013. – № 2. – С. 189–192 (0,4 д. а.).

7. Vergunenko N. (Gryshchenko N.) Integration model of development of the European management consulting market / N.Vergunenko (N.Gryshchenko)// Nierownosci Spoleczne a Wzrost Gospodarczy, Zeszyt 39 (3/2014). – Rzeszow, 2014. – S. 306–319 (0,6 д. а.).

У наукових фахових виданнях,

зарєєстрованих у наукометричних міжнародних базах даних:

8. Вергуненко Н. В. (Грищенко Н. В.) Особливості сучасної видової структури європейського ринку консалтингових послуг / Н. В. Вергуненко (Н. В. Грищенко) // Економічний простір : зб. наук. пр. Придніпр. держ. акад. будівництва та архітектури. – 2013. – № 71. – С. 5–14 (0,5 д. а.).

9. Вергуненко Н. В. (Грищенко Н. В.) Інституціоналізація ринку консалтингових послуг в Україні / Н. В. Вергуненко (Н. В. Грищенко) // Економічний простір : зб. наук. пр. Придніпр. держ. акад. будівництва та архітектури. – 2013. – № 78. – С. 76–86 (0,5 д. а.).

В інших виданнях:

10. Вергуненко Н. В. (Грищенко Н. В.) Методологічні основи дослідження лідерства компаній на глобальному ринку консалтингових послуг / Н. В. Вергуненко (Н. В. Грищенко) // Глобальні процеси: економічний і соціологічний виміри : матер. міжнар. наук.-практ. конф., 9–10 груд. 2011 р. – Сімферополь : Крим. ін-т бізнесу УЕУ, 2011. – С. 7–9 (0,2 д. а.).

11. Вергуненко Н. В. (Грищенко Н.В.) Новітні підходи до прийняття управлінських рішень у консалтингу / Н. В. Вергуненко (Н. В. Грищенко) // Розвиток України: економічні, соціальні, гуманітарні та правові проблеми: тези доп. XII міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.(Терноп., 30 бер.2012 р.).– Тернопіль, 2012.– С.60–63 (0,2 д. а.).

12. Вергуненко Н. В. (Грищенко Н. В.) Вплив процесів глобалізації на розвиток світового ринку консалтингових послуг / Н. В. Вергуненко (Н. В. Грищенко) // Модернізація стратегій економічного розвитку в умовах глобальної нестабільності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 22–23 листоп. 2012 р.). – К. : КНЕУ, 2012. – С. 295–298 (0,2 д. а.).

13. Вергуненко Н. В. (Грищенко Н. В.) Зародження теоретичних засад управлінсько-го консультування / Н. В. Вергуненко (Н. В. Грищенко) // Економіка і управління: виклики та перспективи : тези доп. міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Дніпропетровськ, 4–5 лют. 2013). – Дніпропетровськ : Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля, 2013. – С. 86–89 (0,2 д. а.).

14. Vergunenko N. V. (Gryshchenko N. V.) Innovation model of the development of the European management consulting market / N. V. Vergunenko (N. V. Gryshchenko) // Journal L'Association 1901 "Sepike". – 2013. – P. 118–123 (0,4 д. а.).

15. Vergunenko N. V. (Gryshchenko N. V.) Main stages of the global consulting market development / N. V. Vergunenko (N. V. Gryshchenko) // "Transactions of the Universities of Kosice" a special issue devoted to the International Scientific Conference Business and Innovations in Business activities VIII 1iss., 2013, Vol. 17, International school of management Slovakia v Presove. – P. 111–118 (0,4 д. а.).

16. Вергуненко Н. В. (Грищенко Н. В.) Особливості сучасного етапу розвитку світового ринку консалтингових послуг / Н. В. Вергуненко (Н. В. Грищенко) // Сучасні тенденції міжнародних відносин: політика, економіка, право : тези доп. II наук.-практ. конф., (Львів, 11–12 квіт. 2013 р.). – Львів : Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – С. 117–121 (0,2 д. а.).

17. Vergunenko N. V. (Gryshchenko N. V.) Problems of classification on the global consulting services market / N. V. Vergunenko (N. V. Gryshchenko) // International scientific and practical congress "Economic development of the EU and CIS countries in globalization" // международ. науч.-практ. конгресс "Экономическое развитие стран Евросоюза и стран СНГ в условиях глобализации", 31 мая 2013 года в г. Берн, Швейцария. – С. 11–12 (0,1 д. а.).

18. Вергуненко Н. В. (Грищенко Н. В.) Сучасні особливості управлінського консультування в Україні / Н. В. Вергуненко (Н. В. Грищенко) // Актуальні проблеми і перспективи розвитку економіки України : тези доп. наук.-практ інтернет-конф. (Луцьк, 12 лист. 2013). – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – С. 99–101 (0,2 д. а.).

19. Вергуненко Н. В. (Грищенко Н. В.) Країни-лідери на європейському ринку консалтингових послуг / Н. В. Вергуненко (Н. В. Грищенко) // Формування стратегії науково-технічного, екологічного і соціально-економічного розвитку суспільства : матеріали II міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Тернопіль, 5–6 груд. 2013). – Тернопіль, 2013. – С. 125–128 (0,2 д. а.).

АНОТАЦІЯ

Грищенко Н. В. Формування та структуризація глобального ринку консалтингових послуг. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – Київ, 2014.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню процесів формування та структуризації глобального ринку консалтингових послуг. У роботі розкрито креативну природу консалтингових послуг та здійснено їх класифікаційну ідентифікацію. Значну увагу приділено аналізу еволюції світового ринку консалтингових послуг та тенденцій його розвитку в умовах глобалізації.

Обґрунтовано методологічні підходи до структуризації світового ринку консалтингових послуг, досліджено особливості диверсифікації його видової структури, розкрито транснаціоналізаційні чинники впливу на структуру глобального консалтингового ринку. Досліджено взаємозв'язок між основними макроекономічними показниками країн і рівнем розвитку консалтингової індустрії, розроблено авторську методику оцінювання міжнародної конкурентоспроможності консалтингових компаній. Визначено кількісні та якісні параметри розвитку консалтингового ринку України та узагальнено його сучасні тенденції. Значну увагу приділено обґрунтуванню стратегічних напрямів удосконалення інституційного забезпечення вітчизняної консалтингової індустрії та її інтеграції у глобальний ринок.

Ключові слова: глобалізація, глобальний ринок консалтингових послуг, консалтинг, консалтингова послуга, консалтинговий продукт, сегментація консалтингового ринку, структуризація консалтингового ринку, консалтингові компанії, транснаціоналізація.

АННОТАЦИЯ

Грищенко Н. В. Формирование и структуризация глобального рынка консалтинговых услуг. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана». – Киев, 2014.

Диссертация посвящена комплексному исследованию процессов формирования и структуризации глобального рынка консалтинговых услуг. В работе раскрыта креативная природа консалтинговых услуг, осуществлена их классификационная идентификация. Значительное внимание уделено анализу эволюции мирового рынка консалтинговых услуг, а также тенденциям его развития в условиях глобализации.

Обоснованы методологические подходы к структуризации мирового рынка консалтинговых услуг, исследованы особенности диверсификации его видовой структуры, раскрыты транснационализационные факторы влияния на структуру глобального консалтингового рынка. Исследована взаимосвязь между основными макроекономическими показателями стран и уровнем развития консалтинговой индустрии, разработана авторская методика оценки международной конкурентоспособности консалтинговых компаний. Определены количественные и качественные параметры развития консалтингового рынка Украины и обобщены его современные тенденции. Значительное внимание уделено обоснованию стратегических направлений совершенствования институционального обеспечения отечественной консалтинговой индустрии и ее интеграции в глобальный рынок.

Ключевые слова: глобализация, глобальный рынок консалтинговых услуг, консалтинг, консалтинговая услуга, консалтинговый продукт, консалтинговые компании, сегментация консалтингового рынка, структуризация консалтингового рынка, транснационализация.

ABSTRACT

Gryshchenko N.V. Formation and Structuring of the Global Consulting Services Market. –Manuscript.

Dissertation for the Academic Degree of Candidate of Economic Sciences in specialty 08.00.02 – World Economy and International Economic Relations. – SHEE « Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman. – Kyiv, 2014.

Dissertation is devoted to the research of the dynamic and structural development of the global consulting services market and to the definition of the main trends of its evolution in the context of globalization. Thesis defines the economic essence of such categories as «consulting», «consulting services», «consulting product», based on the integrated approach. The basic types of consulting services have been researched and the improved version of their classification has been suggested by supplementing it with such classification features: form of consultants' work, subjects of consulting and nature of cooperation, content of consulting services, nature and novelty of the problem solved.

In order to improve pricing of consulting products and interaction of consulting market subjects the classification of consulting products has been supplemented by such classification criteria: performance of consulting product, possibility of exclusion, possibility of economic effect measuring, degree of standardization and unification, time of action, composition (multicomponent) of consulting procedures.

In the dissertation the main periods of the global consulting market development are suggested basing on such criteria as: scale and pace of development consulting market, level of transnationalization and institutionalization, special aspects of the geographically-regional structure of the market and its dynamics, range of tasks and innovativeness of the consulting technologies. On the basis of these criteria, four main stages of its development have been determined: origin and development; intensive growth and development; period of the information consulting; globalization of the consulting market. The main imperatives of the global consulting market which affect its quality changes through universalization and intellectualization of consulting services, modernization of the forms and methods of consultants work with clients, as well as the improvement of consulting technologies.

The methodological approaches to the structuring and segmentation of the global consulting services market have been substantiated with the help of the multi-level object-subject model of segmentation which is based on the market diversification by the market entities (producers and consumers of consulting services) to objects (types of consulting services) and geography (in terms of the world's geographical regions and countries). The key qualitative and quantitative factors of the geographical, object- and subject-based diversification of the consulting market are: liberalization of the international economic relations; increasing transnationalization of the business activity; exacerbation of the global competition; concentration of consulting and administrative innovations in the leading countries; intensification of international mergers and acquisition; informational revolution.

On the basis of the developed model the structure and dynamics of the global, European and domestic consulting services market have been analyzed. It is proved that the strengthening of demand for the modern innovative tools and technologies of the company management significantly affects the objective structure of the global consulting market. The priority areas for the changes in the structural configuration in the global and European markets in the near future have been identified. Based on the regression analysis the influence of the level of countries economic development on their consulting activity, as well as on the objective structure of the consulting market has been examined.

The methodology of matrix analysis of the consulting companies competitiveness has been worked out and on its basis as an example such estimation by the of the leading consulting companies «Big Four» in different geographic segments of the global market has been carried out. As one of the key trends of the current consulting development the offshoring in multinational businesses has been identified and characterized.

The dissertation highlights the main stages in the development of the domestic consulting market. For each stage the characteristic features and the basic principles of consulting are given, those, taking into account the global experience, enable us to determine the priorities of the institutional reforms aimed to encourage and support its development.

The structure and dynamics of the Ukrainian consulting market have been researched and the comparative analysis of the correspondent data of the world and European markets has been carried out. On the basis of the constructed multifactor correlation model the main factors that affect the capacity of the consulting market have been substantiated. The advantages and disadvantages of domestic consulting companies in comparison to foreign companies have been determined. The institutional background for the consulting business development in Ukraine and the ways of its implementation in the global market has been defined.

Keywords: globalization, global consulting services market, consulting, consulting product, consulting services, consulting market segmentation, consulting market structuring, consulting companies, transnationalization.